

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

РІШЕННЯ

від 30 червня 2021 р.

№ 88/13

Про схвалення рекомендацій слухань у Комітеті на тему: «Розподіл та використання екологічного податку в Україні: сучасний стан та пріоритетні напрями реформування»

Розглянувши проект рекомендацій слухань у Комітеті на тему: «Розподіл та використання екологічного податку в Україні: сучасний стан та пріоритетні напрями реформування», наданий Комітету, відповідно до листа № 247д9/5-2021/209891 від 25.06.2021, заступником Голови Комітету з питань екологічної політики та природокористування Криворучкіною О.В., беручи до уваги інформацію, надану Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерством фінансів України, Міністерством розвитку громад та територій України, Міністерством енергетики України, Державною податковою службою України, Державною аудиторською службою України, Антимонопольним комітетом України, обласними державними адміністраціями, Громадською радою при Міністерстві захисту довкілля та природних ресурсів України, Громадською спілкою «Професійна асоціація екологів України», Європейською Бізнес Асоціацією, Чорнобильським радіаційно-екологічним біосферним заповідником та Університетом державної фіскальної служби України, а також пропозиції, висловлені у виступах під час обговорення сучасного стану та пріоритетних напрямів реформування розподілу та використання екологічного податку в Україні,

Комітет в и р і ш и в:

1. Схвалити рекомендації слухань у Комітеті на тему: «Розподіл та використання екологічного податку в Україні: сучасний стан та пріоритетні напрями реформування» (додаються).

2. Направити рекомендації слухань у Комітеті на тему: «Розподіл та використання екологічного податку в Україні: сучасний стан та пріоритетні напрями реформування» Кабінету Міністрів України, Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерству фінансів України, Державній аудиторській службі України, Державній казначейській службі України, обласним та Київській міській державним адміністраціям.

Голова Комітету

О. БОНДАРЕНКО

СХВАЛЕНО
рішенням Комітету з питань екологічної
політики та природокористування
від «30» червня 2021 р. № 88/13

РЕКОМЕНДАЦІЇ

слухань у Комітеті на тему: «Розподіл та використання екологічного податку в
Україні: сучасний стан та пріоритетні напрями реформування»

Відповідно до Плану роботи Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування на період п'ятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання 13.05.2021 р. у Комітеті було проведено слухання на тему: «Розподіл та використання екологічного податку в Україні: сучасний стан та пріоритетні напрями реформування».

У відповідності до структури видатків Державного бюджету України, витрати на охорону навколишнього природного середовища складають лише 0,6 % від загального обсягу.

Основними джерелами фінансування природоохоронних заходів є: екологічний податок, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичних обсягів радіоактивних відходів, що утворюються внаслідок господарської діяльності та/або тимчасово зберігаються їх виробниками понад установленій строк, фактичних обсягів електричної енергії, виробленої експлуатуючими організаціями ядерних установок (атомних електростанцій) (3,3 млрд грн), з викидів двоокису вуглецю (910 млн грн); грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища (95 млн грн). Вищенаведені доходи бюджету у співвідношенні до номінального ВВП становлять лише 0,1 %.

У свою чергу, в країнах-членах Європейського Союзу вищенаведене співвідношення становить 2,4 % та протягом останніх 10 років спостерігається зростання обсягу надходжень від екологічного податку на 27,4 %.

Рахунковою палатою України неодноразово наголошувалося на неефективному використанні та неналежному адмініструванні екологічного податку, що у результаті призводить до неефективного управління коштами Державного бюджету України.

Усунути виявлені недоліки можливо за допомогою структурного перерозподілу надходжень від екологічного податку між бюджетами різних рівнів, нових підходів до формування переліку природоохоронних заходів та досягнення належної якості публічного управління використання екологічних коштів.

Згідно з інформаційно-аналітичними матеріалами, наданими Комітетом Міністерством фінансів України, відповідно до пункту 5¹ Прикінцевих та перехідних положень Бюджетного кодексу України, екологічний податок у 2014 році зараховувався в таких пропорціях:

1) до спеціального фонду державного бюджету – 65 %, з них 50 % із спрямуванням на фінансове забезпечення виключно цільових проектів екологічної модернізації підприємств у межах сум сплаченого ними екологічного податку, в порядку встановленому Кабінетом Міністрів України;

2) до спеціального фонду місцевих бюджетів – 35 %, у тому числі: до сільських, селищних, міських бюджетів – 25 %, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим – 10 %, бюджетів міст Києва та Севастополя – 35 %.

Законом України від 08.12.2014 № 79-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» внесено зміни в розподіл коштів екологічного податку (крім податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів) із передбаченням зарахування до загального фонду державного бюджету 20 % надходжень, а до загального фонду місцевих бюджетів – 80 %.

Згодом, у 2018 році Законом України від 07.12.2017 № 2233-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» змінено відсоткове співвідношення екологічного податку з 20 % до 45 % до загального фонду державного бюджету.

Законом України від 15.12.2020 № 1082-IX «Про Державний бюджет України на 2021 рік» головним розпорядникам бюджетних коштів за відповідними бюджетними програмами за функцією 0500 «Охорона навколишнього природного середовища» передбачено видатки державного бюджету в сумі 8 623 402,5 тис. грн, у тому числі за загальним фондом – у сумі 7 372 577,0 тис. грн та за спеціальним фондом – у сумі 1 250 825,5 тис. грн.

Згідно з інформаційно-аналітичними матеріалами, наданими Комітетом Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, за світовою практикою кошти від сплати екологічного податку (крім радіоактивних відходів) (фактично компенсація забруднення навколишнього природного середовища) є цільовими і повинні спрямовуватися виключно на фінансування природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів. Проте, у нашій Державі щороку, починаючи з 2015 року, змінюється співвідношення зарахування екологічного податку між державним і місцевими бюджетами та збільшується його відсоток зарахування до загального фонду державного бюджету, що дає можливість використовувати ці кошти на неприродоохоронні цілі. Також у результаті таких змін зменшилися надходження екологічного податку до спеціального фонду місцевих бюджетів, у першу чергу, обласних бюджетів. Зарахування до загального фонду державного бюджету негативно позначається на державній екологічній політиці щодо забезпечення здійснення природоохоронних заходів на загальнодержавному та регіональному рівнях. За період з 2011 по 2020 рік до державного бюджету надійшло коштів від сплати екологічного податку (крім радіоактивних відходів) у сумі 14,6 млрд грн, з них до загального фонду державного бюджету – 11,3 млрд грн.

У той же час, зменшення фінансових можливостей спеціального фонду обласних бюджетів, незначні надходження до спеціального фонду бюджетів нижчих рівнів, а також відсутність фінансової підтримки природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів із загального фонду державного бюджету може призвести до поглиблення та загострення проблем навколишнього природного середовища.

Таким чином, питання забезпечення раціонального та ефективного використання надходжень від екологічного податку, у тому числі, шляхом їх перерозподілу на користь спеціального фонду місцевих бюджетів, потребує невідкладного вирішення на рівні внесення змін до чинного бюджетного та природоохоронного законодавства України.

Виходячи з вищевикладеного, **Комітет вирішив:**

1. Інформацію з питання сучасного стану та пріоритетних напрямів реформування розподілу та використання екологічного податку в Україні взяти до відома.

2. Рекомендувати:

Кабінету Міністрів України вжити заходи, спрямовані на:

– розробку державної стратегії реформування розподілу та використання екологічного податку в Україні на середньостроковий та довгостроковий періоди;

– дослідження впливу на надходження і витрати місцевих та державного бюджетів від впровадження в Україні зміни розміру надходжень до спеціального фонду місцевих бюджетів від екологічного податку з 55 до 80 % та зарахування 20 % надходжень від екологічного податку до спеціального фонду державного бюджету із спрямуванням на фінансове забезпечення виключно природоохоронних заходів;

– підготовку законопроекту про внесення змін до Бюджетного кодексу України у частині зміни розміру надходжень до спеціального фонду місцевих бюджетів від екологічного податку з 55 до 80 % та зарахування 20 % надходжень від екологічного податку до спеціального фонду державного бюджету із спрямуванням на фінансове забезпечення виключно природоохоронних заходів;

– підготовку законопроекту, що передбачає законодавчо закріплену дефініцію терміну «природоохоронні заходи»;

– перегляд Переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 № 1147, для забезпечення його повної відповідності стратегічним цілям державної екологічної політики;

– нормативне закріплення розмежування природоохоронних заходів та заходів, що пов'язані з природоохоронними (які не мають прямого природоохоронного ефекту).

Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України вжити заходи, спрямовані на:

- оновлення порядку планування природоохоронних заходів для забезпечення його повної відповідності стратегічним цілям державної екологічної політики;
- нормативного закріплення дефініції терміну «природоохоронний ефект» та критеріїв його оцінки;
- нормативного закріплення механізму проведення аналізу ефективності виконання природоохоронних заходів та принципу, згідно якого першочерговому включенню до планів природоохоронних заходів на наступні роки підлягають заходи, які не були повною мірою профінансовані (виконані) у попередньому бюджетному році.

Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерству фінансів України, Державній аудиторській службі України, Державній казначейській службі України, обласним та Київській міській державним адміністраціям вжити заходи, спрямовані на здійснення аналізу використання коштів екологічного податку органами місцевого самоврядування за останні п'ять років.

3. Кабінету Міністрів України, Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерству фінансів України, Державній аудиторській службі України, Державній казначейській службі України, обласним та Київській міській державним адміністраціям поінформувати до 01 жовтня 2021 р. Комітет Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування про стан реалізації рекомендацій.

4. Контроль за виконанням цього рішення покладається на заступника Голови Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування, народного депутата України Криворучкіну О.В.

Голова Комітету

О. БОНДАРЕНКО